

Sygn. akt: I C 476/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 października 2020 roku

Sąd Okręgowy w Gliwicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Tadeusz Trojanowski
Protokolant:	Tomasz Chmiel

po rozpoznaniu w dniu 6 października 2020 roku w Gliwicach

sprawy z powództwa A. B.

przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Zakładu Karnego w Z.

o odszkodowanie

1. oddala powództwo;
2. odstępuje od obciążania powoda kosztami procesu.

SSO Tadeusz Trojanowski

Sygn. akt I C 476/19

UZASADNIENIE

Powód A. B. wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Dyrektora Zakładu Karnego w Z. kwoty 250 000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. W uzasadnieniu wskazał, iż żądanej kwoty dochodzi tytułem zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych poprzez przymuszanie go w pozwanym zakładzie do pracy nieodpłatnej podczas gdy powód chciał pracować za wynagrodzeniem. Powód wnosił o umożliwienie mu pracy odpłatnej albowiem jest zobowiązany do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem; nadto pozwany nie udzielał mu przepustek związanych z załatwieniem spraw administracyjnych związanych z zajmowanym przez siebie przed osadzeniem lokalem mieszkalnym. Powód dążył do utrzymania tego lokalu aby mieć miejsce do utrzymywania kontaktów z dzieckiem.

Pozwany w odpowiedzi wniósł o oddalenie powództwa oraz obciążenie powoda kosztami postępowania. W uzasadnieniu wskazał, iż zgłoszone roszczenie jest nie wykazane. Nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda przez pozwanego. Powód również nie doznał żadnej krzywdy za sprawą pozwanego. Pozwany nie ma obowiązku zapewniania powodowi jako skazanemu zatrudnienia, powód był zatrudniony nieodpłatnie zgodnie ze złożoną w tym zakresie prośbą. Z uwagi na charakter popełnionych przez siebie przestępstw nie kwalifikował się do pracy poza jednostką penitencjarną. Nie został zatrudniony do pracy odpłatnej na terenie pozwanego zakładu z uwagi na ograniczone środki finansowe oraz brak wykształcenia oraz doświadczenia zawodowego. Nadto powodowi

umożliwiono załatwienie spraw administracyjnych o których wspomina w pozwie zezwalając mu na opuszczenie zakładu karnego; zezwolenie to zostało zrealizowane pod konwojem funkcjonariuszy Służby Więziennej.

Sąd ustalił:

Powód A. B. jako skazany odbywał karę pozbawienia wolności w pozwanym Zakładzie w okresie 23 lutego – 20 sierpnia 2018 roku.

W dniu 12 marca 2018 roku powód wystosował pisemną prośbę o zatrudnienie odpłatne poza terenem pozwanego z uwagi na konieczność naprawienia szkody (zwrotu wyłudzonych pieniędzy); nadto powód wskazywał, iż jest ojcem 5 – letniego dziecka J. B. przebywającego w rodzinie zastępczej z uwagi na jego porzucenie przez matkę K. W.; powód jest obciążony ustawowym obowiązkiem alimentacyjnym względem tego dziecka. Prośba ta została zaopiniowana negatywnie przez wychowawcę, który wskazał, iż powód z uwagi na charakter popełnionych przez siebie przestępstw nie kwalifikuje się do pracy poza terenem pozwanego. W związku z powyższym zaproponowano powodowi zatrudnienie nieodpłatne na terenie jednostki – w charakterze pracownika gospodarczego w wymiarze 2/8 etatu; powód wyraził zgodę na takie zatrudnienie.

Następnie pismem z 25 maja 2018 roku powód zwrócił się do pozwanego o zatrudnienie nieodpłatne na co wyrażono zgodę proponując mu zatrudnienie w charakterze pomocnika magazyniera żywności w wymiarze 6/8 etatu. Powód tą propozycję również przyjął.

W międzyczasie pismami z 9 kwietnia 2018 powód wezwał pozwanego do umożliwienia powodowi jako skazanemu podjęcia pracy zarobkowej albowiem jest on zobowiązany do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem a brak takiej pracy będzie miało dla niego negatywne następstwa procesowe. Wezwanie to ponowił w piśmie z 10 maja 2018 roku. Pozwany na te wezwania nie zareagował.

Powód składał również wniosek o przepustkę w celu załatwienia spraw administracyjnych związanych z zajmowanym przez siebie lokalem położonym w B. przy ul. (...). Mieszkanie to pochodziło z zasobów Agencji Mienia (...) w B.. Powód jako jego najemca miał możliwość wykupienia tego mieszkania za symboliczną złotówkę. Mieszkanie to było mu niezbędne w celu zapewnienia miejsca do spotkań z dzieckiem oraz do przejścia nad dzieckiem opieki przez jego matkę (matkę powoda). Warunkiem pozytywnego załatwienia tych spraw było osobiste stawiennictwo pozwanego w siedzibie spółdzielni. W dniu 22 czerwca 2018 roku powodowi udzielono przepustki w celu załatwienia spraw administracyjnych związanych z lokalem. Z uwagi na negatywną prognozę kryminologiczno – społeczną przepustka ta została zrealizowana pod konwojem funkcjonariuszy Służby Więziennej. Po przybyciu do siedziby spółdzielni okazało się, iż wszelkie formalności winny być załatwiane w (...) KWK (...). W tamto miejsce powód zawieziony już nie został.

W lipcu 2018 roku w trakcie rozmowy z psychologiem obwiniał personel pozwanego (wychowawców, zastępcę dyrektora) o brak pozytywnych rezultatów w swoich staraniach o uzyskanie mieszkania z miejskich zasobów komunalnych. Osoby te nie okazują dobrej woli w związku z czym powód ramach zemsty skierował zawiadomienia o przestępstwach których niepopelniono takich jak podrzucenie narkotyków wychowawcy W., przyjęcie korzyści majątkowej od innego skazanego przez wychowawcę P.. W związku z treścią tej rozmowy powodowi cofnięto zgodę na nieodpłatne zatrudnienie.

Kolejnym, ostatnim przed wniesieniem pozwu pismem datowanym na 9 sierpnia 2018 roku wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 100 000 złotych tytułem zadośćuczynienia w terminie 7 dni za ignorowanie względnie nierozpatrzenie pozytywne wniosków powoda o pracę odpłatną a także za niedowiedzenie go do administracji lokalu w celu załatwienia dotyczących go spraw administracyjnych; co w konsekwencji spowodowało jego utratę. Pozwany na to wezwanie również nie zareagował.

(dowody: notatki służbowe k. 51 – 53, 69; dokumentacja związana z zatrudnieniem powoda k. 54 – 68; przepustka k. 70, sprawozdanie z rozmowy psychologicznej k. 71; korespondencja przedprocesowa k. 7 - 12; przesłuchanie stron k. 115 – 116, 147 (nagranie);)

Powyższe ustalenia faktyczne poczyniono na podstawie dokumentów które podlegały zaliczeniu w poczet materiału dowodowego na zasadzie art. 243² Kodeksu postępowania cywilnego. Ostatecznie żaden z ww. dokumentów nie został skutecznie zakwestionowany pod względem swojej prawdziwości oraz autentyczności. Uzupełniająco oparto się w części na zeznaniach powoda. Nie dano natomiast wiary zeznaniom powoda w zakresie w jakim utrzymywał, iż funkcjonariusze pozwanego zakładu prowokowali go do zachowań dających podstawę do nieprzyznawania nagród regulaminowych takich jak pobicie osadzonego W. czy też że nakłaniali innego osadzonego do składania na powoda doniesień umożliwiających przeniesienie powoda do innej jednostki. Zeznania te były odosobnione; niepoparte żadnymi innymi dowodami. Brak było podstaw do uznania ich wiarygodności. Za niewiarygodne uznano również twierdzenia powoda sugerujące sfalszowanie dokumentów dołączonych przez pozwanego do odpowiedzi na pozew oraz że pozwany podejmował działania mające na celu wykluczenie powoda z uczestnictwa w programie readaptacji skazanych.

Sąd zważył:

W ocenie Sądu roszczenia powoda okazały się niezasadne. Zgodnie z art. 415, 417 par. 1 oraz art. 448 kc Kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia. Za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. W razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.

Przesłankami odpowiedzialności odszkodowawczej jest zatem bezprawne działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy w tym wypadku przez jednostkę penitencjarną Skarbu Państwa, szkoda (rzeczywista bądź utracone korzyści) związek przyczynowy pomiędzy bezprawnym zachowaniem a szkodą. Przy określeniu zasady odpowiedzialności podstawowe znaczenie ma treść art. 77 ust. 1 Konstytucji RP, zgodnie z którą odpowiedzialność za niezgodne z prawem działania organów władzy publicznej nie wymaga zawinienia sprawcy szkody. Tę regułę przejął przepis art. 417 k.c., który również uniezależnia od winy władz publicznych przypisanie im obowiązku naprawienia szkody. W piśmiennictwie przypisanie odpowiedzialności za sam skutek bezprawnego zachowania, a więc niezależnie od oceny strony podmiotowej, określane jest mianem odpowiedzialności na zasadzie ryzyka (przez autorów szerzej definiujących tę zasadę odpowiedzialności) albo odpowiedzialności na zasadzie bezprawności. Jeżeli niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej wyrządziło uszczerbek w dobrach osobistych, ale nie stanowi deliktu ujętego w przepisie art. 445 k.c. nie jest konieczne ustalenie winy podmiotu dla przypisania mu odpowiedzialności na podstawie art. 417 w zw. z art. 448 k.c. W orzecznictwie SN przyjmuje się, iż wprawdzie wina stanowi przesłankę zastosowania przepisu art. 448 k. c. jednakże nie dotyczy sytuacji, w której oparte na nim roszczenie kierowane jest przeciwko Skarbowi Państwa na tej podstawie, że źródłem naruszenia dóbr osobistych było niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej. Jeżeli więc źródłem odpowiedzialności jest szkoda pozostająca w normalnym związku przyczynowym z wykonywaniem władzy publicznej, to jest ona oparta wyłącznie na przesłance (zasadzie) bezprawności (uchwała SN z dnia 18 października 2011 r. (III CZP 25/11, OSNC 2012, nr 2, poz. 15).

W myśl art. 6 k. c. oraz art. 232 kpc ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne; strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne (...). W ocenie Sądu powód nie wykazał, że zachodzą wszystkie wyżej wymienione przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanej. Ciężar dowodzenia zachodzenia przesłanek odpowiedzialności pozwanego spoczywa, zgodnie z art. 6 kc, na stronie powodowej z tym, że domniemuje się bezprawność działania wskazywanego sprawcy. W ocenie Sądu brak było jakichkolwiek przesłanek do przyjęcia odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa a tym samym do uwzględnienia powództwa w jakimkolwiek zakresie.

W pierwszej kolejności wskazać należy, iż w ocenie Sądu pozwany wykazał, iż jego działanie nie nosiło znamion bezprawności. Mimo, iż powód chciał pracować, domagał się skierowania do pracy odpłatnej, nie należało z pola

widzenia tracić tego, iż praca w zakładzie karnym nie jest jego uprawnieniem, lecz obowiązkiem (art. 116 par. 1 pkt 4 kkw) któremu powód co do zasady podlega. Świadczenie pracy zapewnia się w miarę możliwości; w pierwszej kolejności zapewnia się ją skazanym zobowiązanym do świadczeń alimentacyjnych a także mającym szczególnie trudną sytuację materialną, osobistą lub rodzinną. Pozwany zakład jest zakładem typu półotwartego a to oznacza, iż skazani mogą być zatrudniani poza terenem zakładu karnego w systemie zmniejszonego konwojowania lub bez konwojenta, w tym również na pojedynczych stanowiskach pracy (art. 91 pkt 2 kkw). Ponieważ praca jest obowiązkiem powoda jako skazanego, odpowiada temu po stronie pozwanego zakładu uprawnienie, do kierowania powoda do pracy z uwzględnieniem dyrektyw określonych w Kodeksie karnym wykonawczym oraz aktualnych możliwości i potrzeb. Nie jest tak, iż powód ma prawo do zatrudnienia odpłatnego a pozwany ma obowiązek mu takie zatrudnienie zapewnić. W każdym przypadku decyzja odnośnie zatrudnienia jest decyzją z zakresu prawa karnego wykonawczego podlegająca kontroli zgodnie z przepisami tego kodeksu (art. 7).

Oznacza to, iż Sąd cywilny w sprawie o naruszenie dóbr osobistych skazanego nie może oceniać, czy dyrektor zakładu karnego, odmawiając przyznania skazanemu określonego w przepisach kodeksu karnego wykonawczego uprawnienia, działał zgodnie z prawem. Do oceny tej uprawniony jest sędzia lub sąd penitencjarny w razie odwołania się skazanego od decyzji dyrektora lub podjęcia działania z urzędu. Dopuszczenie badania tych kwestii przez sąd w sprawie o naruszenie dóbr osobistych skazanego oznaczałoby nie tylko dopuszczenie dwutorowości postępowania sądowego w zakresie nadzoru nad wykonywaniem kary pozbawienia wolności, lecz także prowadziłyby do pozbawienia znaczenia przyjętego przez ustawodawcę trybu postępowania i oddziaływania sędziego i sądu penitencjarnego na skazanego osadzonego w zakładzie karnym. Gdyby skazany, pozbawiony przez dyrektora zakładu karnego pewnych uprawnień przewidzianych w kodeksie karnym wykonawczym, mógł - bez zaskarżenia takiej decyzji w trybie przewidzianym w tym kodeksie - skutecznie dochodzić ochrony bezpośrednio przed sądem cywilnym w procesie o naruszenie dóbr osobistych, to przewidziany i uregulowany w kodeksie karnym wykonawczym tryb postępowania penitencjarnego nie tylko nie mógłby spełniać funkcji zakładanych przez ustawodawcę, lecz w istocie straciłyby rację bytu (wyrok SA w Katowicach z 15 lutego 2019 roku I ACa 833/17). W niniejszej sprawie taka sytuacja zachodziła. Ze zgromadzonego materiału dowodowego nie wynika, by powód ze ścieżki odwoławczej korzystał, by do Sądu penitencjarnego się odwoływał. Nadto Sąd w toku postępowania ustalił fakty krańcowo odmienne od tych które w pozwie przedstawiał powód. Ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, iż powód na początku zgodził się na propozycję nieodpłatnego zatrudnienia na terenie pozwanego zakładu; w dalszym zaś czasie sam o nie występował – wzywając niejako równolegle do przyznania mu zatrudnienia odpłatnego. Nie było zatem tak, iż pozwany był przymuszany do nieodpłatnego zatrudnienia. W tym zakresie pozew jest oparty na nieprawdziwych okolicznościach faktycznych. Brak było zatem jakiegokolwiek bezprawności po stronie pozwanego zakładu. Pozwany działał na podstawie oraz w granicach przyznanych mu przepisami prawa karnego wykonawczego kompetencji. Dobra osobiste powoda nie zostały w żaden sposób naruszone a co za tym idzie powodowi nie należy się zadośćuczynienie.

Nie potwierdziło się również, iż pozwany nie udzielał powodowi przepustek celem załatwiania ważnych spraw związanych z lokalem. Pozwany takiej przepustki udzielił, została ona zrealizowana. Powód miał możliwość załatwienia ważnych spraw na wolności. Jeżeli sprawy nie udało się załatwić na jednej przepustce, nic w ocenie Sądu nie stało na przeszkodzie aby zawnioskować o kolejną. Nie można było wykluczać, iż powód po złożeniu wniosku w którym szczegółowo opisałby sytuację mieszkaniową oraz przyczyny dla których nie załatwił wszystkich spraw w dniu 22 czerwca 2018 roku otrzymałby kolejne zezwolenie. Niezależnie od tego powód nie wykazał w sposób przekonujący, iż utracił mieszkanie na skutek działań pozwanego zakładu tj. fakt utraty mieszkania wynika jedynie z zeznań powoda, nie jest on niczym poparty. Powód zatem nie wykazał, by doznał tego rodzaju szkody a co za tym idzie aby zachodziły pozostałe wskazywane przez niego zdarzenia mające być konsekwencją domniemywanej przez niego utraty mieszkania tj. niemożność powierzenia opieki nad dzieckiem swojej matce, obciążenie kosztami pobytu dziecka w pieczy zastępczej za cały okres, konieczność kupna mieszkania na wolnym rynku. Nie został wykazany za pomocą żadnych dowodów związek przyczynowy pomiędzy postępowaniem pozwanego a opisywaną przez powoda swoją sytuacją. Nie została również wykazana szkoda co do wysokości.

Powyższe okoliczności uzasadniały oddalenie powództwa w całości jako niezasadnego. Sąd ostatecznie odstąpił od obciążania powoda kosztami postępowania na zasadzie art. 102 kpc oraz art. 113 ust. 4 uoksc uznając, iż zasądzenie tych kosztów pogorszyłoby jego sytuację a egzekucja zasądzonych kosztów – zarówno procesu jak i sądowych najprawdopodobniej byłaby bezskuteczna.